

KALEVALAN AVAIMET.

Kun lukee tieteellisten tutkijain teoksia Kalevalasta, huomaa, kuinka he joutuvat erimielisyyteen siitä, ovatko muinaissuomalaiset sankarit käsitettävät ihmisinä vai jumalina. Ennen arveltiin yleisesti, että ne ovat pidettävät suomalaisten jumalina; niinpä Agrikola jo aikoinaan kuvasi, kuinka niitä uhreilla palveltiin j. n. e. Myöhemmin on taas koetettu löytää todistuksia siitä, että he olisivat olleet todellisia, maan päällä eläneitä ihmisiä, vaikka legenda sitten on koonnut paljon lisäaineeksi heidän ympärilleen.

Tätä erimielisyyttä ja tätä ristiriitaa täytyy jatkaa, kunnes Kalevalaa ymmärretään aivan toisella tavalla. Kalevalaa ei voi ymmärtää, jos sitä luetaan aivan tavallisena kirjana ja käsitellään ainoastaan tieteellisten menetelmän mukaan. Olemme jo ennen huomauttaneet, että Kalevalaa, tullakseen oikein ymmärretyksi, on luettava pyhänä kirjana. Sillä tarkotamme, että Kalevala vertauskuvien muodossa esittää totuuksia toisilta aloilta, toisista maailmoista, totuuksia ihmisen sisäisestä, salaisesta elämästä, maailman ja Jumalan salaisuuksia. Kalevala on epäilemättä samanlainen kuin muittenkin kansojen pyhät kirjat, ja ainoastaan se ihminen voi todella ymmärtää Kalevalaa ja löytää mitä siinä on, joka on teosofisesti sivistynyt, s. o. kasvattanut itseään teosofisilla tutkimuksilla. Hän voi sitten salaisessa elämässään kokea, että Kalevalassa piilee tietoa ja että Kalevan sankarit edustavat merkillisiä voimia.

Omasta puolestani voin sanoa, etten vielä vuotta pari sitten uskonut Kalevalassa piilevän siksi voimakkaita salaisuuksia kuin siinä on. Vasta kun kerran olin tilaisuudessa kokemaan, että itse Kalevalan sankarien nimissä oli samanlaista voimaa maagillisessa toiminnassa kuin muissa n. k. pyhissä nimissä, selvisi minulle epämättömänä tosiasiana, että Kalevala sisältää hyvinkin suuria ja merkillisiä asioita.

Sanoin, että ainoastaan se voi Kalevalaa ymmärtää, joka on teosofisesti sivistynyt. Mitä tämä merkitsee? Se merkitsee ensiksikin, että hän uskoo henkeen eikä aineeseen, uskoo henkiseen maailmaan, hengen voimaan, ja toiseksi, että hän jonkun verran tuntee maailman uskontoja. Materialismihan on meidän päivinämme hyvin tavallinen maailmankatsomus, mutta sen avulla ei voi ymmärtää Kalevalaa. Täytyy uskoa henkeen.

Ja jokaisen ihmisen, joka järkipäisesti ajattelee, täytyy vastustamattomasti ennemmin tai myöhemmin tulla siihen johtopäätökseen, että henkimaailma on olemassa, että *henki* on olemassa, vaikkei hänellä itsellään olisikaan suoranaista kokemusta toisista maailmoista. Kun hän tutkii itseään ja maailmaa, voi hän erottaa kaksi asiaa: aineelliset ilmiöt ja tajunnan ilmiöt. Hän on itsessään osaksi ruumiillinen olento, osaksi henkinen, ajatteleva, tahtova ja tunteva olento. Kun hän sitten huomaa fyysillisen ruumiinsa olevan yhtenä osana aineellisesta maailmasta ja sen maailman lakien alainen, niin on aivan läheinen johtopäätös, että hän myöskin tajuisena, henkisenä olentona, itsetietoisena ajattelijana, on osana jostakin toisesta, henkisestä maailmasta ja sen lakien alainen.

Miksikä ainoastaan ruumiillinen olemassaolo olisi „todellisuutta“? Eihän ihminen voi ajatella, että henki, tajunta olisi aineesta syntynyt, koska se on aina aineen vieressä esiintyvä ilmiö, ikäänkuin aivan vastakkaisesta maailmasta kotoisin. Miksikä ei ihminen henkisenä olentona olisi toisen näkymättömän maailman kansalainen ja sisässään osallinen jumalallisesta elämästä, kuten hän ulkonaisesti on osana aineellisesta maailmasta? Se ihminen, joka on kokenut, hän ei ainoastaan tätä aavista, vaan hän tietää, että sisässään vaikuttavat suuret henkiset, jumalalliset voimat ja että hän on itse lähtenyt jumalallisesta alkuperästä.

Toiset, jotka eivät ole niin paljon kokeneet, voivat loogillisesti tulla samaan johtopäätökseen. Ja jos kerta myönnetään, että ihminen henkisenä olentona on osana

henkisestä maailmasta, täytyy samalla huomata, ettei tämä hänen korkeampi puolensa ole tyhjästä syntynyt ja omavaltaisesti ilmestynyt olemassaoloon, vaan sen kehitys on ollut ja on jonkinlaisten lakien alainen. Silloin on myöskin luonnollista, että hän voi tutkia tätä henkistä maailmaa tarkastamalla ja analysoimalla sisässään esiintyviä ilmiöitä, samoin kuin hän omaa ruumistaan tutkimalla voisi saada selville mitä näkyväisessä maailmassa on, vaikkei hän muuten tätä maailmaa voisikaan tutkia.

Tutkimalla sisäistä, henkistä olemustaan ihminen siis tekee johtopäätöksiä henkisen maailman suhteen. Niinpä hän huomaa itsessään, sisäisessä olemuksessaan kolme pääominaisuutta, tahdon, tunteen ja tiedon. Silloin on luonnollista hänen tehdä se johtopäätös, että myöskin siinä henkisessä, jumalallisessa maailmassa, josta hän on lähtenyt ja johon hän kuuluu yhtenä osana, siinäkin vallitsee jonkinlainen kolminaisuus, siinä on kolmenlaisia jumalallisia voimia vaikuttamassa. Hän päättää, että henkisessä maailmassa täytyy olla olemassa kolmiyhteys, s. o. kolme eri puolta, jotka samalla kuitenkin ovat yhtä, aivan niinkuin ihminen itsessään on yksi, vaikka hänessä on kolme voimaa, kolme perusominaisuutta.

Tämän ensimmäisen huomion voi jokainen ajatteleva ihminen tehdä. Ja kun hän sitten vielä ajattelee itseään ja maailmaa, on hänen luonnollinen johtopäätöksensä, että jokin salaisuus on kaiken tämän pohjalla, sekä henkisen maailman että aineellisen maailman takana, jokin ikuinen salaisuus, Jumala, Jumaluus.

Mitä taas tulee siihen toiseen asiaan, joka on tarpeen Kalevalan ymmärtämiseksi, nim. että on täytyntä jonkun verran tutkia maailman uskontoja, merkitsee tämä, että ihmisen on pitänyt huomata kaikkien uskontojen eri aikoina ja eri kansoissa opettaneen samaa. Ja mitä erittäinkin tulee äskeiseen kysymykseen, kolminaisuuteen, huomaamme todella, että kaikissa uskonnoissa puhutaan ja on puhuttu jumalallisesta kolminaisuudesta ja siitä Suuresta Jumaluudesta, joka on kaiken takana. Muutamissa uskonnoissa ja samassa uskonnossakin eri aikoina voidaan unohtaa ehdoton Kaikkijumaluus, tuo kaiken filosofian edellyttämä Absolutinen, johon sisältyvät sekä henkiset että aineelliset salaisuudet ja joka on sekä henkisen että aineellisen maailman takana. Silloin nähdään ainoastaan henkimaailman kolminaisuus, mutta tästä taas johtuu, että ne ihmiset, jotka ovat materialismiin taipuvaiset, kieltävät tuon henkisen kolminaisuuden ja sanovat: ei ole mitään Jumalaa olemassa. He huomaavat näet, että aineellinen todellisuus on tuon henkisen kolminaisuuden, „kolmiyhteisen Jumalan“ ulkopuolella ja alkavat silloin epäillä, onko mitään Jumalaa olemassa, koska se ei ole kaikkitäyttävä. Mutta ei olisi ensinkään tätä materialismin uhkaavaa vaaraa, jos muistettaisiin sitä ikuista salaisuutta, joka on sekä henkisen että aineellisen olemassaolon takana.

Kun tutkitaan muinaisen Intian uskonnollisia kirjoja alkua ajoilta, niin niissä puhutaan kolmesta alkuperäisestä Jumalasta, Varunasta, Indrasta ja Agnista. Nämä ylipäänsä yhdistettiin elementteihin, niin että Agnia sanottiin tulen, Varunaa veden ja Indraa taivaan jumalaksi. Mutta samalla kukin näistä oli osana tuosta kolminaisuudesta Indra-Varuna-Agni. Myöhemmin taas, kun filosofinen ajattelu oli enemmän kehittynyt, tehtiin ero luonnon näkyväisissä ilmiöissä esiintyvän jumaluuden ja henkisen kolminaisuuden välillä. Sentähden Intiassa siitä asti puhutaan Brahmaasta, Vishnusta ja Shivasta eikä niitä enää yhdistetä mihinkään elementteihin, vaan ne ovat kaiken ilmennyksen takana, tuo pyhä kolminaisuus Trimurti.

Saman kolminaisuuden voimme huomata muissakin uskonnoissa. Kaldealaisilla oli Anu, Ea ja Bel, vanhassa Germaniassa oli Odin, Thor, ja Freya j. n. e. Näitä esimerkkejä voitaisiin luetella useampia ja kaikkien tutuin meille on tietysti kristinuskon Isä, Poika ja Pyhä Henki. Isä – samaten kuin Shiva Intiassa – vastaa ihmisen hengessä sitä olemuspuolta, jota kutsumme

tahdoksi, Poika sitä olemuspuolta – Vishnua – jota kutsumme tunnoksi, ja Pyhä Henki sitä olemuspuolta – Intiassa Brahmaa – jota kutsutaan ajatukseksi, järjeksi, luovaksi älyntoiminnaksi. Tahto, tunto ja järki – usein myös toisin lausuttuna, tahto, viisaus ja toiminta – on meille kaikkein yksinkertaisin kolmijako ihmisen hengessä ja niitä vastaa kosmillisina voimina, kosmillisena jumaluutena Isä, Poika ja Pyhä Henki.

Nyt kysykäämme: tiesivätkö muinaiset suomalaiset mitään tällaisesta? Ymmärsivätkö vanhat „pakanalliset“ esi-isämme jo sen kolminaisuuden, joka vallitsee henkisessä maailmassa, ja tiesivätkö myös, että kaiken, sekä henkisen että aineellisen maailman takana on Salainen Jumaluus, ääretön, tuntematon ykseys?

Me vastaamme tähän: vanhat suomalaiset tiesivät tämän aivan yhtä hyvin kuin muut kansat maan päällä. Siitä voidaan nähdä jälkiä Kalevalassa. Puhutaan Ukko Ylijumalasta, joka on kaiken takana ja kaikkialla kaikkein korkein, syvin, vastaten filosofian ehdotonta ja intialaista Parabrahmania, persialaista Zeroana Akernea, juutalaisten filosofian Ain Sufia. Vanhassa suomalaisessa jumaluusopissa oli Ukko Ylijumala se salaisuus, jota me nyt teosofiassa kutsumme Suureksi Jumaluudeksi, ikuisen elämän salaisuudeksi, abstraktiseksi, absolutiseksi olemiseksi.

Sitten puhutaan Kalevalassa kolmesta Luonnottaresta. Joskus Ukko Ylijumalaa myös kutsutaan Luojaksi, mutta sitten sanotaan, että hän ensin loi kolme Luonnotarta. Siinä näkyy jo kolminaisuus. Mutta vielä selvemmin se sittemmin näkyy Kalevalan pääsankareissa. Itse asiassa nuo sankarit – Väinämöinen, Lemminkäinen ja Ilmarinen – ovat vanhojen suomalaisten kolmiyhteinen jumala, niinkuin me kristillisellä kielellä sanoisimme. Tämä voi tuntua hieman oudolta alussa, mutta kun tutustumme tähän ajatukseen ja syvennymme siihen ja sitten katsomme Kalevalaa suurella yleissilmäyksellä, huomaamme, että Kalevala epäilemättä sen käsityksen todistaa oikeaksi. Nämä Kalevalan sankarit ovat siis ilmenneen jumaluuden kolme eri puolta. Silti ne samalla voivat olla muutakin.

Väinämöinen vastaa silloin Isää eli syvimmillä sisässämme olevaa *tahtoa*. Joka Kalevalaa tuntee, ei voi epäilläkään, ettei Väinämöistä olisi tahdottu esittää jumalalliseksi olennoksi. Hän on syntyperältään jumalallinen, „tietäjä iänikuinen“. Hän on viisaampi kaikkia muita sankareita, hänen ei tarvitse mitään käsillään tehdä, koska hänen luova voimansa on sana; hän laulullaan vain luo. Mehän kutsumme teosofisella kielellä kolmiyhteistä Jumalaa myös Logokseksi, jota nimitystä uudessa testamentissakin käytetään. Logos merkitsee Sana, Järki, Ajatus, ja teosofiassa puhutaan sentähden ensimmäisestä, toisesta ja kolmannesta Logoksesta. Väinämöinen edustaa silloin ensimmäistä Logosta, Isää Jumalaa, tahtoa ihmisessä.

Ilmarisen jumaluutta on myöskin helppo myöntää. Ilmarisestahan sanotaan, että hän oli „seppo iänikuinen“, „takoja taivahinen“, hänkin oli jumala, hän oli Väinämöisen veli. Usein he puhuttelivatkin toisiaan veljiksi. Jos Kalevalaa ajatellen luetaan, on vaikea kieltää Ilmarisen jumaluutta. Kaikki mitä nämä sankarit tekevät, on sellaista, etteivät tavalliset ihmiset siihen pystyisi. Kauttaaltaan huomataan, että heidän toimintansa on ylikuonnollista, yli-inhimillistä laatua. Ilmarinen jumalallisena olentona vastaa Pyhää Henkeä, ymmärrystä, toimivaa järkeä ihmisessä, kolmatta Logosta. Ilmarinen on järjen tuli, hänhän on seppä, ajatusten luoja, se, joka tekee ja toimii.

Vanhassa Kalevalassa sanoo Väinämöinen nimenomaan: „min' olin *miesnä kolmantena* ilman pieltä pistämässä, taivaan kaartamassa, taivoa tähittämässä.“ Selvästi hän siis viittaa sekä omaan jumaluuteensa että kolminaisuuteen. Myös tiedämme, että Ilmarisen kerrotaan olleen taivasta rakentamassa.

Vaikeampi on ehkä myöntää, että Lemminkäinen olisi jumalallinen olento, koska häntä kuvataan enemmän inhimillisenä kuin Väinämöistä ja Ilmarista. Mutta meidän varhemmat tieteellisetkin tutkijat koettivat todistaa, että Lemminkäinen oli jumalallinen ja näkyyhän, että ne työt, jotka hän suoritti, eivät olleet tavallisen ihmisen suoritettavissa. Syvemmin katsoen on aivan epäämätöntä, että Lemminkäinen vastaa toista Logosta, Poikaa eli ihmisessä tunnetta. Lemminkäinen siis vastaa sitä, jota kristinuskossa sanotaan Kristukseksi. Hän edustaa tunnetta, rakkautta. Hänen luonteestaankin näkyy, että hän on tekemisissä tunteen, rakkauden kanssa. Hänen nimensäkin „Lemmin-käinen“ siihen viittaa.

Onpa Kalevalassa vielä toisiakin tunnusmerkkejä, jotka osottavat, että Lemminkäinen on jumalallinen olento. Hänen toisintonimenään tavataan yleisesti „Ahti“, joka on veden jumala. Nyt me tiedämme, että vettä, merta kaikissa vanhoissa vertauskuvastoissa käytetään merkitsemään tunnemaailmaa, henkimaailmoitten tunnepuolta, jonka tähden Lemminkäistä aivan hyvin voi kutsua Ahdiksi. Sitten vielä huomataan, että ylipäänsä vanhoissa teologioissa tämän toisen Logoksen yhteydessä puhutaan naisellisesta olennosta, useimmiten äidistä ja viellä nytkin teosofiassa sanotaan, että toinen Logos on aivankuin kaksinainen, mies-naisellinen, positiivinen ja negatiivinen. Kaikki ne vanhojen jumaluusoppien olennot, jotka edustavat toista Logosta, kuten Kristus, Buddha ja Krishna, esiintyvät äidin yhteydessä. Kristinuskossa esim. pidetään neitsyt Maariaa, Kristuksen äitiä, jumalallisessa kunniassa.

Kalevalassa on Lemminkäinen ainoa sankareista, jonka inhimillinen äiti mainitaan. Tämä esiintyy elävänä, toimivana olentona, vieläpä sangen merkillisen tapauksen yhteydessä. Kuten me voimme huomata ylipäänsä jumaluusopeissa, tämä toinen Logos, Jumalan Poika, Kristus, joutuu murhattavaksi ja sitten usein nousee kuolleista. Missä on kauniimmin esitetty tämä sama asia kuin Kalevalassa, jossa kerrotaan Lemminkäisen surmasta ja kuinka hänen äitinsä etsi hänet esille ja herätti hänet uudestaan kuolleista? Siinä on aivan täydellinen yhdenmukaisuus muitten vapahtajatarujen kanssa.

Ja jos me yleissilmäyksellä katselemme koko Kalevalaa, nähdään, että kaikilla sankareilla on oikeastaan yksi päämäärä, yksi toimi. Heistä kaikista kerrotaan, että he olivat kosintarekillä. Kaikki he tahtoivat omakseen Pohjolan tyttäriä. Väinämöisen yhteydessä puhutaan myös Ainosta, jota ei nimenomaan sanota Pohjolan tyttäreksi – vaikka hän oli Joukahaisen, Lappalaisen sisar – mutta myöhemmin hänkin, kuten Ilmarinen ja Lemminkäinen oli kosimassa Pohjolan tytärtä. Tämä on sangen merkillinen piirre, sillä se esiintyy myös kaikissa muissa uskonnoissa. Puhutaan aina avioliitoista, hellistä suhteista miehellen ja naisellen olentojen välillä, ja niillä tarkotetaan uskonnoissa aivan toisia mysterioita kuin inhimillisiä lemmensuhteita. Jokainen kristitty tuntee tuon puhettavan, että Kristus on ylkä ja seurakunta, kirkko tai yksityinen ihmisielu hänen morsiamensa. Samaten on myös kristityille tuttu tuo ohimennen Mooseksen kirjoissa (I Moos. 6: 2) esiintyvä lause: „Jumalan pojat näkivät ihmisten tyttäret kauneiksi ja ottivat niitä vaimoikseen“. Samanlaisia piirteitä voisimme hyvin paljon löytää jos oppineesti tutkisimme eri kansojen jumaluusoppeja.

Suomalaisessa Kalevalassa on tämä vertaus tullut erityisen silmiinpistäväksi. Kaikki nuo sankarit kosivat Pohjan tyttöä. Jos me käytämme sitä avainta, josta tässä on ollut puhe, nim. että sankarit, Väinämöinen, Lemminkäinen ja Ilmarinen ovat jumalallinen kolminaisuus, niin tietysti heti sanoisimme, että nuo voimat, jumalalliset tajunnat asuvat näkymättömässä maailmassa eli niinkuin me nyt teosofisesti kutsuisimme, korkeammilla tasoilla. Kalevalan nimityksillä ne asuvat Suvantolassa, Kalevalan kankahilla, ja oletteko huomanneet, että näillä Kalevalan kankahilla aina vallitsee kesäinen tunne? He asuvat henkimaailman ihanilla korkeammilla tasoilla ja sieltä he pyrkivät Pohjan tyttöä kosimaan.

Mikä on silloin Pohjola, tätä avainta käyttäessämme? Se on tämä meidän mainen elämämme ja Pohjan tyttö on ihmiskunta, ihmisten sielut. Jumalalliset voimat pyrkivät kohottamaan ihmiskuntaa, ne tahtovat yhtyä ihmiskuntaan, tahtovat tulla eläviksi ihmiskunnassa. Eli toista kuvaa käyttäen ne tahtovat ihmisten sielujen kautta synnyttää uuden, korkeamman ihmiskunnan. Se on jumalallisten voimien koko pyrkimys.

Ja minun mielestäni todistaa muinaissuomalaisien korkeata maailmankatsomusta sangen kauniisti se, että he selvemmin kukaties kuin muut kansat puhuvat siitä, kuinka jumalallinen toiminta kaikkien jumalien ja Kosmoksen kolmiyhteisen jumaluuden ikuinen yhtämittäinen pyrkimys on päästä yhteyteen ihmiskunnan kanssa. Vanhat suomalaiset osasivat katsoa ylhäältäpäin, osasivat katsoa jumalallisia asioita jumalien kannalta. He eivät ainoastaan ajatelleet, että me ihmiset pyrimme yhdistymään Jumalaan, että me etsimme jumalallisia salaisuuksia, että me tahtoisimme oppia tuntemaan Jumalan, vaan he omistaen korkeampaa tietoa uskalsivat väittää, että Jumalakin tahtoo sitä samaa, kolmiyhteinen Jumalakin yhtämittää koettaa tulla yhteyteen ihmiskunnan kanssa, siis rakastaa ihmiskuntaa ja tahtoi siinä päästä vaikuttamaan. Samatenhan kristinuskossakin aivan rohkeasti puhutaan jumalallisista salaisuuksista, kun sanotaan: „niin rakasti Jumala maailmaa“. Näillä sanoilla viitataan siihen, että elämän sisäiset voimat ovat jo meille tunnetut, että me tiedämme, mitä ne tahtovat. Ja vanhat suomalaiset kuvasivat tuota Jumalan ikuista pyrkimystä ihmiskunnan yhteyteen noilla yhä uudestaan esiintyvillä kosintakertomuksilla.

Tätä puheenalaista avainta voimme kutsua teologiseksi (teo- ja kosmogoniseksi) eli jumalopilliseksi avaimeksi. Mutta Kalevalan ymmärtämiseen on tietysti useampia avaimia. Madame Blavatsky sanoo Salaisessa Opissaan, että jokaista pyhää kirjaa voi avata seitsemällä avaimella, riippuen siitä, minkä tason kannalta kirjaa tahtoo lukea. Teologista avainta käyttämällä saapi kuvan jumalallisten olentojen työstä maailman luomisessa ja ihmiskunnan kehityksessä; silloin lukee kirjaa korkeimpien tasojen kannalta. Jos taas haluaa tietää, mitä kirja opettaa maailman ja ihmiskunnan ulkonaisesta kehityksestä, täytyy käyttää antropologista ja salaishistoriallista avainta.

Muuan avain, joka totuuden etsijöille on tärkeimpiä, on mystillinen, sillä se koskee ihmisen sisäistä kehitystä. Sitä käyttämällä esim. Kalevala tulee mitä mieltäkiinnittävimmäksi ja opettavimmaksi kirjaksi. Tahdon lyhyesti viitata tämän avaimen salaisuuteen.

Kuten tiedemiehemme huomauttavat, Kalevalan sankarit eivät yksinomaan edusta jumalallisia olentoja, vaan kuvaavat myös inhimillisiä asioita. Kiinnittämällä katseemme ihmisen salaiseen sieluelämään ja avaamalla Kalevalan mystillisellä avaimella näemme heti, että Kalevalan sankarit edustavat erilaisia puolia ihmisen sisimmästä psykologiasta.

Vanhassa Intiassa on aina puhuttu, että on kolmenlainen tie Jumalan luo. Jokaisen ihmisen päämäärä on yhtyä Jumalaan, päästä Jumalan tuntoon, ja siihen on kolme tietä. Ne tiet johtuvat ihmisen sisäisestä, henkisestä kolminaisuudesta ja henkimaaailman kolminaisuudesta. Itämaisilla nimityksillä ne ovat: *Dshnaana Jooga*, *Bhakti Jooga* ja *Karma Jooga*. Jooga merkitsee yhtymistä Jumalaan, ja Dshnaana Jooga on yhtyminen Jumalaan *tiedon* eli puhtaan viisauden tietä myöden, *Bhakti Jooga* yhtyminen *tunteen*, hartauden, rakkauden tietä myöden, *Karma Jooga* taas yhtyminen *toiminnan* tietä myöden. Siis Dshnaana Jooga on tekemisissä ihmisen tahdon, hänen syvimmän ominaisuutensa kanssa, *Bhakti* suhtautuu ihmisen tuntoon, ja *Karma* hänen toimintaansa, toimikykyynsä.

Eri ihmiset ovat luonteensävyltään erilaisia, ja vaikka tiet lopulta yhtyvät, ovat ne erilaisia, koska ihmiset kulkevat eri tavalla sitä tietä pitkin, joka sisimmästi katsoen on yksi, koska se on tie Jumalan luo. Nytpä myös vanhojen suomalaisten kesken oli olemassa tieto näistä kolmesta

tiestä. Se näkyy Kalevalaa tutkittaessa. Väinämöinen kuvaa puhtaan viisauden tietä eli Dshnaana Joogaa, Lemminkäinen taas kuvaa rakkauden tietä, Bhakti Joogaa, ja Ilmarinen kuvaa toiminnan tietä, toimivan ymmärryksen tietä. Niinpä Väinämöisen historiaa, hänen luonnettaan ja toimintaansa tutkiessamme näkyy meille, jos meillä on silmät nähdä, millä tavalla se ihminen Jumalaa etsii, joka tahtoo kulkea viisauden tietä, Lemminkäisestä taas voidaan oppia tuntemaan rakkauden, Ilmarisesta toiminnan tietä. Tätä avainta käyttäen voi jokainen teosofinen tutkija löytää rikasta ja syvällistä viisautta Kalevalasta. Mutta siitä puhumme enemmän toisten.

Pekka Ervast.

(Tietäjä 1912 Maaliskuu N:o 3, ss. 112-120)